

აზის განვითარების ბანკს

ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკს

საქართველოს პრემიერ მინისტრს

ბატონ მამუკა ბახტაძეს

საქართველოს სახალხო დამცველს

ქალბატონ ნინო ლომჯარიას

საქართველოში მოქმედ ადგილობრივ და

საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაციების

საქართველოს მოსახლეობას

ხადის ხეობის მოსახლეობის

მიმართვა

როგორც ცნობილია, ხადის ხეობის გავლით იგეგმება ჩრდილოეთ-სამხრეთ დერეფნის, ქვეშეთი-კობის მონაკვეთის გზის პროექტის განხორციელება. გზის ამ მონაკვეთისთვის 30-ზე მეტი სხვადასხვა ალტერნატივა არსებობდა, თუმცა, საავტომობილო გზების დეპარტამენტმა რატომღაც არჩევანი სწორედ ჩვენს ხეობაზე შეაჩერა. სოფელი ქვეშეთიდან-კობამდე, 23 კილომეტრიან გზაზე, უზარმაზარი ხიდებისა და გვირაბების მოწყობა იგეგმება. გვირაბებიდან ყველაზე გრძელი იქნება 9 კილომეტრიანი, ხოლო ხიდებიდან ორი 400 მეტრზე გრძელი ხიდი.

პროექტი ხადისთვის უამრავი სხვადასხვა საფრთხის შემცველია, ხოლო ხეობისთვის მისი სარგებელი ძალიან მცირეა. პროექტი თავის დოკუმენტებშივე შეფასებულია როგორც A კატეგორია, ანუ გარემოზე მნიშვნელოვანი ზემოქმედების მქონე: სასოფლო სამეურნეო სავარგულების დაკარგვა, წყლისა და ჰაერის დაბინძურება, ნარჩენების დიდი მოცულობის წარმოქმნა, საგზაო უსაფრთხოება, ვიზრაცია, ხმაურით დაბინძურება მშენებლობისა და

მაგისტრალის ექსპლუატაციის პროცესში, ზემოქმედება მრავალფეროვან კულტურულ მემკვიდრეობაზე და უნიკალურ ლანდშაფტზე.

მაგისტრალი წევატიურად იმოქმედებს ადგილობრივ სოფლის მეურნეობაზე, თუმცა ამაზე არც პროექტის დოკუმენტები და არც საგზაო დეპარტამენტი არ ამახვილებს ყურადღებას. გზა ჩვენს მიწებზე გაივლის და დეპარტამენტი მხოლოდ იმ მიწებზე აპირებს კომპენსაციის გადახდას, რომელზეც მაგისტრალი მოეწყობა, თუმცა ადექვატური კომპენსაციის შემთხვევაშიც საგულისხმოა რომ ჩვენ ჯანსაღი პროდუქციის წარმოებას ვეღარ შევძლებთ. მაგალითად, ხანდოს ხილის საწყობი/ქარხანა ავტომაგისტრალიდან 200 მეტრზე ნაკლებ მანძილზე მოყვანილ ხილს არ იბარებს, ჩვენ კი მაგისტრალიდან 10-15 მეტრში მოგვიწევს პროდუქტების მოყვანა. ასევე, სრულიად მიუღებელია შემოთავაზებული კომპენსაციების საფასურიც: 1 კვადრატული მიწა - 5 ლარი და 60 თეთრი. მიწა არ იყიდება, მიწა რომელშიც ჩვენ მამა-პაპას აქვს სისხლი და ოფლი ჩაქცეული და რომელის გასხვისებასაც თან გაჰყვება ჩვენი ყოველდღიური სიმშვიდე, სუფთა ჰარი, ჯანმრთელობა და ეკოლოგიურად სუფთა საკვები.

ჩვენი ხეობა მდიდარია კულტურული მემკვიდრეობით, თუმცა თითქმის ყველა ძეგლი თუ არქეოლოგიური მასალები შეუსწავლელია. პროექტის ავტორებმა არც ეს ძეგლები აღწერეს და შეისწავლეს, არც კულტურულ ძეგლებზე ზემოქმედებისა და თავის არიდების გზები შეიმუშავეს. პროექტის წარმომადგენლები მხოლოდ იმას ამბობენ, ძეგლებს მეთვალყურეები ეყოლებათ და არაფერი დაზიანდებათ, რაც ჩვენ არ გვჯერა. მშრალი ქვის წესით არის ნაშენები ხეობაში საცხოვრებლებისა და ძეგლების დიდი რაოდენობა, და მაგისტრალის მშენებელობისა თუ ფუნქციონირების დროს, დიდი იქნება მათზე ზემოქმედება. პროექტის ზემოქმედების სახეებშიც წერია, რომ „მშენებლობის პროცესში შესაძლებელია ეკლესიებისა და კოშკების დაზიანება“.

პროექტის განხორციელება გავლენას მოახდენს გარემოზეც. მშენებლობის პროცესშიც და უკვე მაგისტრალის ფუნცქიონირების დროს, როდესაც გზას დიდი გამტარიანობა ექნება და ტრაილერები დაიწყებენ გადაადგილებას, მნიშვნელოვნად გაუარესდება ჰარის ხარისხი და ნარჩენების რაოდენობა, მაშინ როდესაც, ახლანდელი მდგომარეობით ხეობა სრულიად ხელუხლებელია და ხეობაში დამაბიძურებელი არანაირი ობიექტი არ არსებობს. თვითონ გარემოზე ზემოქმედების კვლევით დოკუმენტშივეა ნათქვამი, რომ ხადის ხეობაში ხმაურის გამომწვევი ორი ძირითადი წყაროა - ქარი და ჩიტების ჭიკვიკი.

გარემოზე ზემოქმედების შეფასების დოკუმენტში ვკითხულობთ, რომ პროექტმა შეიძლება გამოიწვიოს ადგილობრივი წყლის რესურსების დაბინძურება, არასათანადო ჯანმრთელობის მონიტორინგის ფონზე შესაძლებელია დაავადებების მოსახლეობაზე გავრცელება, უცხო სახეობების გავრცელება, ჰაბიტატების განადგურება და ა.შ. გვირაბების გაყვანის შემდგომ

საჭირო იქნება 3.6 მილიონი კუბური მეტრი ფუჭი ქანების ხეობაში განთავსება, რასაც დამატებით თავისი ზემოქმედება ექნება. გვირაბიდან გამოტანილი მიწის დასაყრელად განიხილავენ კონკრეტულ სოფლებს - ქვეშეთში მდინარის პირს, დიდველის მთას (სოფ. ბედონის თავზე) და ზაქათვარის მარჯვნივ მიმდებარე უზარმაზარ ტერიტორიას. აღსანიშნავია რომ შეუძლებელია წლების შემდეგაც კი ამ ნაყარის გამოყენება სახნავ-სათესად თუ სათიბად.

პროექტის წარმომადგენლები ცდილობენ დაგვაჯერონ რომ ახალი გზა ეკოტურიზმს განავითარებს, როდესაც რეალურად საპირისპიროა მოსალოდნელი. არსებული ლანდშაფტის დაზიანება/განადგურების, ჰაერისა და ხმაურის დაბინძურების, ეკოლოგიურად სუფთა საკვების მოყვანის შესაძლებლობის მოსპობის ფონზე, შეუძლებელი იქნება ხეობაში მდგრადი ტურიზმის განვითარება. თანაც თუ იმას გავითვალისწინებთ, რომ მოგზაურებისთვის ხელუხლებელი გარემო უფრო მიმზიდველი და საინტერესოა, ანუ ისეთი, როგორიც ხადა დღესაა.

მნიშვნელოვანია ისიც, რომ პროექტი გეოლოგიურ საფრთხეებსაც შეიცავს. გეოლოგების ნაწილი ამბობს, რომ 9 კმ-იანი გვირაბის გაყვანა ამ ადგილას სახიფათოა, რადგან იქ მიძინებული ვულკანების ზონაა და პოსტ-ვულკანური პროცესები მიმდინარეობს. ვიბრაციისა და გათხრის დროს შესაძლოა მავნე აირები გამოიფრქვეს. ამ ყველაფერს შესწავლა სჭირდება, რისი კვლევაც არ ჩატარებულა. ამიტომ, ვშიშობთ, რომ გვირაბის გაყვანის დაწყებას დიდი საფრთხეები შეიძლება მოჰყვეს მთელი ხეობისთვის, განსაკუთრებით კი წკერის მოსახლეობისთვის.

პროექტის განხორციელება მინიმუმ 4 წელი გაგრძელდება და დაახლოებით 146 მმიერ ტექნიკა იმუშავებს. 600 ადამიანი დასაქმდება და მოეწყობა დროებითი ბანაკები. 4 წელი ასეთი მასშტაბური სამუშაოები და ამდენი უცხო ადამიანების შემოდინება, ბევრ საფრთხეს გააჩენს ხეობაში. განსაკუთრებით გართულდება ქალების ყოველდღიური საქმიანობა და ბავშვების უსაფრთხოების დაცვა.

აღსანიშნავია სახელმწიფოს მხრიდან განხორციელებული ჩვენთვის მიუღებელი ქმედება - ივლისის თვის პირველ ნახევარში, ჩვენი, ხადის ხეობის მკვიდრთა ტრადიციულ საკუთრებაში მქონე მიწები/მამულები, სრულიად უსასყიდლოდ გადაეცა საავტომობილო გზების დეპარტამენტს, ჯამური ფართობით - 845775 მ²(!)¹. ამ მიწების დაკანონებას

¹ სოფ. არახვეთი - 10 ერთეული ნაკვეთი, ჯამური ფართობით 90709 მ²; სოფ. ბენიან-ბეგონი - 8 ერთეული, ჯამური ფართობით 11104 მ²; სოფ. ზაქათვარი - 18 ერთეული, ჯამური ფართობით 42611 მ²; სოფ. იუხო - 4 ერთეული, ჯამური ფართობით 13198 მ²; სოფ. მუღურე - 2 ერთეული, ჯამური ფართობით 5783 მ²; სოფ. როსტიანი - 5 ერთეული, ჯამური ფართობით 641624 მ²; დაბა ქვეშეთი - 7 ერთეული, ჯამური ფართობით 35026 მ²; სოფ. წკერე - 3 ერთეული, ჯამური ფართობით 5720 მ².

მოსახლეობა წლებია უშედეგოდ ცდილობს, თუმცა პასუხად ყოველთვის იმას იღებდა, რომ
მიწა რეკრეაციულ ზონაში იყო მოყოლილი.

შეჯამებისთვის, შეხვედრაზე საგზაო დეპარტამენტის წარმომადგენლის მიერ სიტყვა-
სიტყვით შემდეგი ფრაზა ითქვა: “თქვენ რა გვინიათ, ეს გზა ხადისთვის კეთდება?”. ჩვენი
მოლოდინი ხეობის არსებული გზის რეაბილიტაცია იყო, თუმცა ირკვევა, რომ პროექტი ჩვენს
ამ მთავარ პრობლემას არ აგვარებს. პროექტი არ არის მორგებული ადგილობრივების
საჭიროებებზე და პირიქით, ხადის ხეობის მსხვერპლად გაღებას გულისხმობს, რასაც ჩვენ არ
დავუშვებთ.

ამიტომ, ვითხოვთ:

1. არ აშენდეს ქვეშეთი-კობის მონაკვეთის მაგისტრალი ხადის ხეობის გავლით და
მოიძებნოს სხვა ალტერნატივა;
2. რეაბილიტირდეს ხადის ხეობის არსებული გზა, რომელიც ხეობის ყველა სოფლის
შიდა გზებს მოიცავს;
3. შემუშავდეს ჩვენი ხეობის მდგრადი განვითარების სტრატეგია, რომელიც
აუცილებლად მოიცავს კულტურული ძეგლების კონსერვაცია-რესტავრაციას.
4. მოსახლეობას დაუბრუნდეს თავის ტრადიციულ საკუთრებაში არსებული მიწები,
რომლებიც საავტომობილო გზების დეპარტამენტმა მიიტაცა.

ხადის ხეობის მოსახლეობა:

0. ველ ჩოხლი 01811098627

გ. 6. ქ66

1. გველი გუბისი 01087085844

2. გველი გუბისი 62007017249

3. გარებული ჭირობული 16001010297

გ. 26

4. გარებული ჭირობული 33001007845 . გ. 26/

5. ახალი გუბისი 12001089204

გ. 27

6. ახალი გუბისი 16001026136

გ. გარებული

7.	շամիչ	օրոշությ	27001001293	3. սլ. And
8	Եղանձ	Կազմակերպություն	16001000438	6. Ա. Հ.
9	լուսությ	Համակարգություն	16001026339	5. Տ. Հ.
10	Համբարձում	Համբարձում		5. Տ. Հ.
11	Համբարձում	Համբարձում		5. Տ. Հ.
12	Համբարձում	Համբարձում	16001031845	6. Ա. Հ.
13.	Օբյեկտ	Օբյեկտ	16001023910	8. Տ. Հ.
14	Խոհանոց	Խոհանոց	16001011097	5. Տ. Հ.
15	առ. Տիկինին	Տիկինին	16001031874	առ. Տիկինին
16	Եղանձ Համբարձում	Եղանձ Համբարձում	16001032520	Եղանձ Համբարձում
17	Ճանապարհություն	Ճանապարհություն	36001034237	Ճ. Ո. Պ.
18	Հայտադրություն	Հայտադրություն	16001022181-	Հ. Ո. Պ.
19	Հայտադրություն	Հայտադրություն	16001022242	Հ. Ո. Պ.
20	Խանություն	Խանություն	44001000862	Խ. Խ.
21	Եղանձ	Եղանձ	16001030902	Ե. Եղանձ
22	Եղանձ	Եղանձ	16001033092	Ե. Եղանձ
23	Եղանձ	Եղանձ	16001005005	Ե. Եղանձ
24	Եղանձ	Եղանձ	59001032062	Ե. Եղանձ
25	Եղանձ	Եղանձ	60001006808	Ե. Եղանձ
26	Եղանձ	Եղանձ	16001008767	6. Ե. Ե.
27	Համբարձում	Համբարձում	01024006333	Հ. Հ. Ե.
28	Համբարձում	Համբարձում	01001040203	Հ. Հ. Ե.
29	Համբարձում	Համբարձում	16001011518	5. Տ. Հ.
30	Համբարձում	Համբարձում	16001033087	6. Տ. Հ.
31	Համբարձում	Համբարձում		2. Բ. Ա. Մ.
32	Համբարձում	Համբարձում	16001003015	Հ. Ա. Մ.
33	Համբարձում	Համբարձում	16001004134	Հ. Ա. Մ.
34	Համբարձում	Համբարձում	16001030878	Հ. Ա. Մ.
35	Համբարձում	Համբարձում	16001004953	Հ. Ա. Մ.
36	Համբարձում	Համբարձում	16001003030	Հ. Ա. Մ.
37	Համբարձում	Համբարձում	01001040891	Հ. Ա. Մ.
38	Համբարձում	Համբարձում	16001009432	Հ. Ա. Մ.
39	Համբարձում	Համբարձում	01001101220	Հ. Ա. Մ.
40	Համբարձում	Համբարձում	16001026282	Հ. Ա. Մ.
41	Համբարձում	Համբարձում	16001021844	Հ. Ա. Մ.
42	Համբարձում	Համբարձում	16001009429	Հ. Ա. Մ.
43	Համբարձում	Համբարձում	16001026951	Հ. Ա. Մ.

ఎంగ్లీషు ప్రామా�ిక - 01010065518

ఎంగ్లీషు ప్రామాணిక - 16001029682 (m. g. 11)

ఎంగ్లీషు ప్రామాணిక - 16601033178 (m. g. 11)

ఎంగ్లీషు ప్రామాணిక - 03001066280 (m. g. 11)

ఎంగ్లీషు ప్రామాணిక - 01001088357 (m. g. 11)